

ATELIER DE TRADUCTION
Les samedi 26 et dimanche 27 septembre 2020
au Nouveau centre néerlandais
Animé par Isabelle Rosselin

programme :
Extraits de deux recueils de nouvelles :

Slapend Rijk en andere verhalen, de Franca Treur

publié en 2018, éditions Prometheus, Amsterdam

et

Olifant van zeep, verhalen, de Thomas Verbogt

publié en 2019, éditions Nieuw Amsterdam

Première nouvelle

Enthousiasme, de Franca Treur

Marie heeft buitenlandse gasten over de vloer en in haar enthousiasme slooft ze zich bijzonder uit om hun een onvergetelijke week te bezorgen. Ze vindt het haar eer te na om alleen de obligate dingen te laten zien, zoals de Kinderdijkse molens. Het programma dat ze heeft samengesteld is echt origineel en divers, een goede mix tussen beleven en bewonderen, binnen- en buiten-activiteiten.

Op hun laatste avond organiseert ze een etentje met haar interessantste vrienden om de reiservaring van haar gasten nog persoonlijker te maken. Als Maries vrienden vragen wat haar logés van Nederland hebben gezien, beginnen die meteen heel enthousiast over de molens. Ze raken er niet over uitgepraat.

Deuxième nouvelle

Schone Versie, de Franca Treur

Om halfdrie 's nachts leest Alexander zijn zojuist afgeronde wetenschappelijke artikel nog eens over, tot hij ineens opschrikt van een dwingende gedachte aan Robbie, zijn vriend sinds de middelbare school.

Gejaagd kijkt hij in zijn mailbox bij de verzonden berichten. En inderdaad, het blijkt dat hij vanmiddag zijn voorlopige versie niet als back-up naar zichzelf heeft gestuurd, maar per ongeluk naar Robbie, die ook wetenschapper is en altijd hun citatie-indexen vergelijkt. In het onaffe stuk zit nog een denkfout van het type dat je eerder bij een eerstejaars zou verwachten dan bij hem, een universitair docent.

Koortsachtig typt Alexander een nieuwe mail. 'Robbie, vergeet alsjeblieft de vorige versie. Die was nog niet goed, ik was moe toen ik net voor het eten mijn document opsloeg, ik moest twee colleges geven en tussendoor zat ik nog met drie afstudeerstudenten die zelf met geen enkel idee kwamen.' Zulke dingen begrijpt Robbie wel, op zijn universiteit zijn ze ook dom en lui. Alexander maakt er vijf studenten van en klikt op *send*.

Daarna leest hij het artikel nog een keer over. Zijn ogen doen pijn van het turen naar het scherm. Hij is vooral blij met het laatste gedeelte, waar hij een originele en mooi geformuleerde aanbeveling doet voor verder onderzoek. Tot zijn schrik vindt hij nog een spelfout in de op een na laatste alinea. Vroeger was Robbie oneindig veel beter in Engels dan hij, maar Alexander heeft de afgelopen jaren meer grote artikelen in het Engels gepubliceerd.

Hij stuurt Robbie opnieuw een e-mail. 'Delete de vorige, deze versie is schoon,' schrijft hij een tikje beschaamd. 'Groeten, Ariel Color.' Hij refereert hier aan een pijnlijk voorval uit de vijfde klas van het gymnasium. Het was bij aardrijkskunde. Voor het bord hing een blinde kaart met de staten van Amerika. Een meisje moest ze opnoemen, maar ze ging meteen na Alaska al de fout in, en Alexander had daar keihard om gelachen, een onsympathiek klaterende lach, die als het ware buiten hem om leek te gaan. Toen riep de leraar hém naar voren. Hij wist alle staten tot aan Utah, maar in plaats van 'Colorado' zei hij 'Ariel Color', hij weet nog steeds niet waarom, maar dat was wat hij zei. 'Het is wel

duidelijk wie bij jullie thuis de was doet,' zei de leraar toen iedereen uitgelachen was, en sindsdien ging Alexander als Ariel Color door het leven.

Hier op de universiteit weten ze dat gelukkig niet, zoal ze ook niet weten dat hij ooit moeite had met Engels. Hier is hij een schone versie van zichzelf.

Troisième nouvelle (extrait)

Olifant van zeep, de Thomas Verbogt

Als de uitzending nauwelijks een minuut is afgelopen, belt zijn ex. Dat had hij kunnen weten. Simone is al heel lang zijn ex, maar ze is toch in zijn leven gebleven. Zij vindt dat prettig, hij ook. Dat is het woord: prettig. 'Ex' vindt hij daarentegen een aanduiding van niks. Maar ja, 'de vrouw met wie ik tien jaar heb geleefd' klinkt zo dramatisch. Ex-vrouw bevalt hem ook niet. Alsof ze een geslachtsverandering heeft ondergaan. Ex-echtgenote, alsjeblieft niet.

Toen ze pas zijn ex was en hij de hare, hadden ze elkaar een tijdje met rust gelaten. Ze hadden afgesproken dat dit beter was. Waarom ze die afspraak hadden gemaakt, wist hij niet meer. In die periode verlangde hij niet naar haar terug, en zij zei later dat zij dat ook niet had gevoeld. Zijn vraag waarom ze dan ruim tien jaar bij elkaar waren geweest, viel bij haar niet in goede aarde. 'Ik laat niet tien jaar van mijn leven ongedaan maken,' riep ze.

Daarna hadden ze elkaar weer een paar maanden niet gezien, maar ineens begonnen ze het belangrijk te vinden dat het prettig was dat weer wel te doen. Toen hij haar daarover belde, zei ze dat ze met de telefoon in haar hand stond om zijn nummer in te toetsen. Ze moesten vertederd lachen. Zo hadden ze ook gelachen op de laatste dag van hun gezamenlijke leven, toen ze vaststelden dat ze al erg lang niet meer in elkaars nabijheid plezier hadden gehad of iets wat op plezier leek. Daar hadden ze even over doorgepraat, en toen zei hij: '*Incompatibilité d'humeur*. Dat is het. Dat is het gewórdens.'

Ze knikte en verhaspelde die woorden zenuwachtig, en toen lachten ze dus vertederd. 'Het licht is tussen ons verdwenen,' zei ze.

Zo gaat het vaak bij mensen, ineens is het licht tussen hen weg.

Het is inmiddels dertig jaar geleden. Hij was negentwintig. Simone een jaar jonger.

Bijna elke week schrijft hij in de weekendbijlage van een landelijk dagblad een essay over een actuele kwestie. Door die stukken geniet hij gezag. Zijn helderheid wordt geprezen, zijn humor ook, de lenigheid van zijn denken. Altijd als er iets aan de hand is waarover veel mensen opvallend verschillend denken, wordt hij gevraagd in een radio- of televisie-uitzending te komen om de discussie naar een hoger niveau te tillen. Die kwalificatie komt niet van hemzelf, maar van de programmamakers. Hij zegt steevast nee. Hij wil zich tot de krant beperken, die openbaarheid is hem voldoende, hij wil niet dat hij iemand wordt met een bekend gezicht. Die exclusiviteit amuseert hem. Hij is als de dood voor de zelfgenoegzaamheid van veel openbare personen, voor die glimlachjes van ze.

Telkens wanneer Simone zijn stuk gelezen heeft, belt ze hem. Vaak is ze met hem eens, bijna altijd heeft ze een opmerking over een formulering. Dat is een beroepsafwijking, ze is hoofdredacteur bij een uitgeverij van juridische boeken.

Vandaag is het niet zaterdag, het is maandagavond.

‘Wat stond jij je verschrikkelijk aan te stellen, Johan Winters!’

Als ze zijn voor- en achternaam noemt, is er iets gaande waarbij hij op zijn tellen moet passen. Dan is het menens.

‘En zo stom ook!’ vervolgt ze. ‘Nu weet iedereen wie je bent. Iedereen kent je gezicht, bedoel ik. Wég anonimiteit!’

‘Ik denk niet dat de kijkers naar dat programma mijn stukken lezen,’ zegt hij.

‘Ach, morgen weet iedereen het! En dat rare verhaal dat je vertelde!’

‘Hoezo raar... Ik was in gedachten, ik was er niet helemaal bij. Ik begon aan dat verhaal voor ik er erg in had. En toen vond ik het arrogant ermee op te houden.’

‘Herkende je die vrouw dans niet?’

‘Die me aansprak? Nee. Ik werd bovendien verblind door die lampen.’

‘Babs Krachers! Iedereen kent Babs Krachers! Ze is de beroemdste vrouw van Nederland.’

‘Ik dacht dat dat de koningin was,’ zegt hij zuinig. Hij vindt het meteen een slappe opmerking.

Natuurlijk had hij van Babs Krachers gehoord en over haar gelezen. Er staat vaak iets over haar in de krant, ook in de kranten die hij leest. Behalve bedenker en presentatrice van veel televisieprogramma's is ze ook eigenaar van een hotelketen die zich over zo'n beetje de hele wereld uitstrekt, beroemd om zalen van badkamers, verder is ze pleegmoeder van vier geadopteerde kinderen en kiest ze om de haverklap voor een man met wie ze al snel 'geen verhaal' heeft. Hij weet niet waarom hij dat allemaal leest, maar hij leest het. Hij komt dus ook regelmatig een foto van haar hoofd tegen. Dat hoofd vindt hij sympathiek, zelfs aantrekkelijk, er valt hem helderheid in op, maar toch vergeet hij het telkens.

Vanmiddag moest hij ook twee keer kijken.

Hij vindt het ontspannend een supermarkt te bezoeken, niet vanwege de supermarkt, maar om er even uit te zijn. Hij brengt een groot deel van de dag lezend en studerend door, hij doet niets liever, maar soms kan hij naar praktische handelingen hunkeren. Iets in zijn huis schoonmaken. Of inderdaad naar buiten om boodschappen te doen. Hij houdt er niet van eens per week alles voor de week in te slaan, nee, elke dag wil hij beslissingen nemen over levensmiddelen. Hij heeft bovendien het gevoel dat het hem scherp houdt, die wandelingen naar en door de supermarkt. Je kunt wel deel uitmaken van een samenleving, maar het is ook nuttig en zo nu en dan doorheen te lopen.

Deze middag wil hij ook twee levensmiddelen ruilen. Toen hij gisteren thuiskwam trof hij tussen zijn boodschappen twee varkenshaasjes aan in een verpakking met kerstversiering, per ongeluk in zijn wagentje terechtgekomen en door hem gedachteloos afgerekend en ingepakt. Hij houdt niet van dit soort vlees, wilde het weggooien, maar vond dat toch onverschillig gedrag en besloot daarom het te ruilen, hij wist nog niet tegen wat, maar dat zou hij dan wel zien.

He is een namiddag met een lucht vol donkere vuiligheid. Iedereen heeft haast en is geïrriteerd.

'Hebt u de bon nog?' vraagt de vrouw achter de bali.

Hij schudt zijn hoofd en probeert schuchter schuldig te kijken. Hij neemt nooit een bon mee uit de supermarkt. Waarom zou hij dat doen? Thuis nog eens rustig nalezen wat hij heeft gekocht? De vrouw knikt berustend. Ze heeft een groot hoofd waaruit Bassie-haar als

helmgras is geexplodeerd. Het is duidelijk dat ze graag knikt, daarom beheert ze waarschijnlijk ook de klantenservice.

‘Weet u nog aan welke kassa u de varkenshaasjes kocht?’

Als kind vond hij het een idioot woord, varkenshaasje. Hij dacht dat het de naam van een dier was, wat een kip ook was. Of een schol. Hij kon zich geen voorstelling van een varkenshaasje maken. Een dier met lange oren en een krulstaart? Varkenshaasjes! In een groen, groen, groen, groen knollen-knollenland zeker!

Hij weet niet meer voor welke kassa hij gisteren stond. Bovendien is dat een omstandigheid die hij niet onthoudt, die hij niet eens wenst te onthouden. Het is niet alsof hij automatisch keuzes maakt voor wat hem blijft en wat niet. Misschien werkt het zo bij alle mensen, maar hij heeft het gevoel dat het er bij hem dienaangaande wat strikter aan toegaat.

‘U weet het niet, hè,’ zegt de vrouw van de klantenservice. Ze spreekt die woorden vriendelijk uit, alsof ze hem duidelijk wil maken dat het haar niets uitmaakt dat hij niet alles onthoudt. Ze praat ook wat harder en langzamer, zoals sommige mensen doen tegen verstandelijk gehandicapten of buitenlandse toeristen die de weg vragen.

Het benauwt hem dat he belangrijk is wáár hij die varkenshaasjes heeft afgerekend. Op de verpakking staat het logo van de supermarkt. Ja, hij kan ze natuurlijk in een ander filiaal hebben gekocht, maar wat zou dat? Al die supermarkten vormen in feite toch één grote winkel.

De vrouw buigt zich nu naar hem toe. Ze heeft een ketting om die een naam laat zien: Bettina. Waarschijnlijk is dat haar eigen naam, maar waarom zou ze die om haar hals dragen? Hij neemt niet aan dat hij haar uit zichzelf Bettina mag noemen. Zou ze bang zijn dat ze haar naam vergeet?

‘Weet u het meisje nog?’ vraagt de vrouw nu.

Die vraag verwart hem. Niet doordat de vraag grammaticaal niet in orde is. Het is wat de vraag bevat, het is alsof er meer in huist dan de vrouw wil weten, een vonnis. Weet u het meisje nog? Hij begrijpt wat ze bedoelt en draait zich om. Er zijn acht kassa's en daarachter zitten acht meisjes. Hij ziet ze nu alleen van achteren. Het meisje naar wie de vrouw vraagt, zag hij gisteren natuurlijk van voren. Vaag herinnert hij zich haar gezicht, hij ziet zachtmoedige ogen, maar ja, bij welke achterkant horen die zachtmoedige ogen.

‘Volgens mij zit ze achter kasse 2,’ zegt hij. Een meisje met glanzend zwart haar en verlegen schouders.

‘Faat! Draai je eens om! Heeft deze meneer hier...’

Hij ziet meteen dat Faat hem gisteren niet heeft geholpen. Die droeg geen bril, Faat wel. De situatie begint hem op zijn zenuwen te werken.

‘Ik weet het meisje niet meer.’ Hij hoort zichzelf de zin zeggen.

Even hangt er een stilte tussen hem en de vrouw achter de servicebalie, een stilte waarin hij iemand zoekt die hem raad zou kunnen geven, passende woorden, een krachtig gebaar dat boekdelen spreekt.

‘U weet he meisje niet meer,’ zegt de vrouw na een paar schrale seconden.

‘Nee,’ zegt hij. Hij voelt zich in een ijle diepte tuimelen, ver weg van veel wat zijn leven betekenisvol en tintelend maakt.

‘Weet u,’ zegt de vrouw. ‘Ik geloof u. U krijgt gewoon het geld terug.’

Wát gelooft ze? Hij hoeft het geld niet terug. Hij is zelfs bereid een boete te betalen omdat hij het meisje niet meer weet. Het gaat hem om het niet meer weten van een meisje. Oud is hij, een wereldvreemde gek. Dat komt ervan als je alleen maar van alles wilt beweren. Wat blijft er dan van je over? Zonder het in de gaten te hebben ben je op, kilometers verwijderd van alle denkbare meisjes. Je weet van alles, maar geen enkel meisje meer.

Zonder te beseffen waarmee hij bezig is, winkelt hij in de supermarkt. *Ik weet het meisje niet meer.* Die woorden zingen een donker lied door zijn gedachten. Zover is het dus gekomen.

Als hij afrekenend kijkt hij goed naar het meisje achter de kassa. Misschien zal hij haar nooit meer zien, misschien zal ze nooit meer een rol spelen in zijn herinnering, maar hij wil haar blijven weten, hij zoekt naar iets in haar gezicht wat hem daarbij kan helpen.

‘Een hele fijne dag verder,’ zegt ze.

‘U ook,’ zegt hij.

Als hij naar de uitgang loopt, wordt hij staande gehouden door een jonge vrouw met een klembord in haar hand.

‘Heeft u er bezwaar tegen als we u een vraag stellen?’

Hij wil niet moeilijk doen, het leven is een avontuur waarvoor je kiest, maar dat kan alleen als je accepteert dat het avontuur ook voor jou kiest.

‘Als het maar niet over godsdienst gaat,’ zegt hij. ‘En ik wil ook geen abonnementen. Voor mijn begrafenis of crematie hoeft ook niets geregeld te worden. Ik heb ook geen behoefte aan meer televisiekanalen.’

De vrouw lacht. Ze zegt: ‘Nee, u zult het heel leuk vinden.’

Ze pakt hem zacht bij zijn bovenarm. Nu ziet hij een eindje verder een paar felle, onrustige lampen. De vrouw trekt hem mee in die richting. Uit het licht maakt zich een andere vrouw los, bruin, blond, veel tanden, kleding van zilver, ze steekt haar hand fladderend naar hem uit, alsof ze hem grappig wil aanraken.

‘Fijn dat u mee wilt doen.’ Ze heeft een lachende stem.

‘Waarom doe ik mee?’ vraagt hij.

‘U kent vast ons programma *Onder Ons*.’ Ze staat nu vlak voor hem met een grote microfoon. Ze ruikt naar snoepgoed, een winkel vól.

‘Nee, dat ken ik niet,’ moet hij bekennen. Omdat hij voelt dat hij met die woorden hier geen beste beurt maakt, haast hij zich eraan toe te voegen: ‘Ik kijk nauwelijks televisie.’

De vrouw geeft hem nu met de rug van haar hand een olijk klapje tegen zijn borst en zegt: ‘Dat geeft helemaal niks. Dat geeft echt helemaal niks. Echt niet. Dat moet u helemaal zelf weten. We kunnen natuurlijk niet alles bijhouden. Toch?’

Hij knikt.

‘Ik zal het u kort uitleggen. Het is helemaal niet moeilijk. Iedereen kan het begrijpen. Echt iedereen. Wij zijn op zoek naar verhalen. En als we een verhaal leuk of bijzonder of gewoon alleen maar creatief vinden, dan krijgt degene die het verhaal vertelt een prijs. En die prijs noemen wij de Ongewone Hoofdprijs. In andere programma’s is dat altijd een groot geldbedrag, maar wij hebben iets anders bedacht, de Ongewone Hoofdprijs dus. De Ongewone Hoofdprijs is altijd een verrassing. Die moet u zelf komen ophalen, en wanneer u dat doet, moet u helemaal zelf weten, ja, wel binnen een dag of tien, en dan zijn we er weer bij als u de Ongewone Hoofdprijs in ontvangst neemt. Het hoeft trouwens geen verhaal te zijn. Gewoon een reactie is ook goed. Zullen we maar gewoon beginnen, dan merkt u vanzelf wat u moet doen, maar u moet niet te veel nadenken, spontaniteit is het beste.’

Als de vrouw is uitgesproken, voelt hij heimwee, maar hij weet niet waarnaar of naar wie, een vreemd verdriet dat vanuit zijn borst naar zijn ogen kruipt. Weer knikt hij.

‘U weet dat he deze week de Week van de Ouderen is?’

Nee, dat weet hij niet. Hij weet wel dat elke week een week van iets is, de Week van de Smaak, de Week van het Geld, en in die weken zijn er ook dagen van iets, Secretaressedag, de Dag van de Frisse Adem, maar hij kan er nooit iets mee. Wat moet hij bijvoorbeeld met de Week van de Ouderen? Ouder worden?

Voor de derde keer knikt hij. Nu hij heeft gezegd dat hij het programma niet kent en nauwelijks televisie kijkt, moet hij niet aankomen met de mededeling dat hij niet weet dat het de Week van de ouderen is. Het is niet ondenkbaar dat hij dan ter plekke wordt opgeheven.

De vrouw legt een hand op zijn schouder en kijkt hem met grote ogen aan. Ze zegt: ‘En nu ben u natuurlijk niet oud. Dat zie ik ook wel, maar toch oud genoeg om waarschijnlijk weleens na te deken over wat dat nu precies is, ouder worden.’

Hij weet niet wat de vrouw wil weten. Hij denkt aan de stilte en de geur in een tuin wanneer het pas hevig en lang geonweerd heeft. Er bestaat alleen maar klein geluk, en dat zijn momenten van gróót geluk. Daar heeft hij heimwee naar. Dat is wat hij zojuist voelde.